

Voorlopige Uitgave. Deel III

Pirké Awot – Spreuken der Vaders

Met een selectie van verklaringen geput uit de klassieke bronnen en de werken van de Lubavitcher Rebbe.

Hoofdstuk Drie

3:3 RABBI SJIMON ZEGT: WANNEER DRIE PERSONEN AAN ÉÉN TAFEL HEBBEN GEGETEN EN DAARBIJ GEEN TORAWOORDEN HEBBEN GESPROKEN, WORDT HET BESCHOUWD ALSOF ZIJ VAN DODE [AFGODEN] OFFERS HEBBEN GEGETEN. ZOALS ER GESCHREVEN IS¹: “JA, ALLE TAFELS ZIJN VOL WALGELIJK BRAAKSEL, ZONDER [HET NOEMEN VAN] G-D.”

MAAR WANNEER DRIE PERSONEN AAN ÉÉN TAFEL HEBBEN GEGETEN EN DAARBIJ TORAWOORDEN HEBBEN GESPROKEN, IS HET ALSOF ZIJ VAN DE TAFEL VAN G-D HEBBEN GEGETEN. ZOALS ER GESCHREVEN IS²: “ÉN HIJ ZEI TOT MIJ: DIT IS DE TAFEL, DIE VOOR DE EEUWIGE STAAT.”

¹ Jesaja 28;8

² Ezeziel 41;22

Rabbi Sjimon Bar Yochai [RASHBI] was een van de prominente leerlingen van Rabbi Akiva³, zelfs wanneer deze in Romeinse gevangenschap was, kwam Rabbi Sjimon zijn meester opzoeken en van hem te leren⁴. Rabbi Sjimon koesterde een enorme liefde voor de Tora, het Joodse volk en het land Israel. Als gevolg van negatieve uitlatingen over de Romeinse bezettingsmacht moest hij, samen met zijn zoon Eliëzer, dertien jaar lang onderduiken in een grot. In die dertien jaar hebben zij zich uitsluitend beziggehouden met Torastudie⁵. De keizers dood maakte het mogelijk dat ze weer met de andere geleerden konden studeren. De diepgang van hun studie was ongekend. De Zohar, het basisboek van de Kabala, bestaat grotendeels uit lessen van Rashbi.

Voor Rashbi was Torastudie het middel en doel van alles in het leven. Er wordt verteld⁶ dat tijdens een droogte Rashbi een bijzondere leersessie hield totdat er regen viel. Terwijl andere geleerden vaak door gebed iets dergelijks bewerkstelligden, was voor Rabbi Sjimon Torastudie de enige weg. Voor hem bestond er ook geen spanning tussen het juridische en mystieke deel van de Tora; hij was in beide even thuis.

Hoewel hij lange tijd een teruggetrokken leven leidde, kende hij het belang van goede intermenselijke omgangsnormen. Getuige zijn uitspraak⁷: “Een mens kan eerder in een brandende oven springen, liever dan een ander in het openbaar te beledigen.” Of zijn gezegde in de volgende hoofdstuk⁸: “Er zijn drie kronen: de kroon van de Tora, de kroon van het priesterschap, en de kroon van het koningschap, maar de kroon van een goede naam overtreft ze allemaal!”

Rashbi overleed in Meron (noord Israel) op de 33e dag van de omer. Op zijn verzoek wordt deze dag ieder jaar groots gevierd. De dag staat bekend als Lag Ba’omer.

³ Zie 3;14

⁴ TB Pesachim 102a

⁵ TB Sjabbat 33b

⁶ Zohar deel 3, 59b

⁷ TB Bava Metsia 59a

⁸ Misjna 13

Eendracht

“Wanneer drie personen aan één tafel hebben gegeten en daarbij geen Torawoorden hebben gesproken, wordt het beschouwd alsof zij van dode [afgoden] offers hebben gegeten.”

Men kan het moeilijk met Rabbi Sjimon oneens zijn; een maaltijd die slechts tot lichamelijk genot dient en alleen gekruid wordt door prikkelende smaakmakers, is vergelijkbaar met afgoderij van de oudheid, die eveneens gepaard ging met lust en genot. Door de maaltijd te benutten door Tora-wijsheden met je tafelgenoot te delen, wordt zelfs deze profane bezigheid een gewijde onderneming. Maar de vraag kan worden gesteld: geldt het alleen voor drie die aan één tafel zitten? En wanneer iemand alleen zit te eten?! En meerdere mensen aan meerdere tafels?! Wellicht kunnen de woorden van Rabbi Sjimon ons veel onthullen over de verborgene waarde van ieder maal.

De Tora legt de mens een grote taak op. Niet alleen voor diens eigen volmaaktheid, maar ook als spil in de totaliteit van de schepping. Ieder schepsel bestaat uit een fysiek lichaam en een immateriële vorm die zijn eigenheid bepaalt. Achter het materiële uiterlijk schuilt een G-ddelijke vonk, een innerlijke ‘ziel’ die inhoud en betekenis geeft aan het bestaan van dat schepsel. Zo ook de mens: “Toen maakte G-d de mens, Hij vormde hem uit stof der aarde, en blies hem levensadem in⁹”. Een lichaam van stof en een G-ddelijke ziel. Eén G-d, uit wie ontelbare zielen ontstaan. En alle zielen streven naar één doel; om de wil van de Schepper in vervulling te brengen. Daarbij is de menselijke ziel uniek; onvergelijkbaar met al het andere. Want terwijl de andere schepselen passieve houders van hun spirituele kant zijn, is de mens in staat om het G-ddelijke actief te doen opbloeien. Aan de mens is immers de Tora gegeven! Door Torastudie en door het vervullen van de Mitswot beschikt de

mens over de nodige middelen om de gehele schepping tot haar eigenlijke doel te brengen.

Dit kan ook een verklaring zijn waarom een mens voor zijn levensonderhoud onderworpen is aan dieren, aan groente en mineralen. Waarom is de ‘hoogste rang’ in de schepping afhankelijk van ondergeschikte rangen in de schepping? Antwoord: “Een mens leeft niet van brood alleen, maar van alles wat G-d spreekt¹⁰”. De mystieke betekenis¹¹ van deze zin is dat de voedzame kwaliteiten van het brood niet alleen in het stoffelijke te zoeken is, maar vooral in het G-ddelijk Woord dat de bron is van alle levenskrachten. In iedere wezen schuilt een G-ddelijke vonk dat zijn bestaan mogelijk maakt. Wanneer een mens iets consumeert, neemt hij ook die G-ddelijke vonken in zich op.

Wanneer de mens zijn/haar energie en levenskracht, bewust of onbewust, benut om G-d te dienen, worden alle voedingswaren, beschermende kleding en alles waardoor het mogelijk wordt G-d te dienen, tot spirituele middelen verheven. De behoefte om te eten, kan tegelijkertijd een verborgen behoefte zijn om aan G-ds wil te voldoen en Zijn ‘verloren’ vonkjes terug naar hun bron te brengen.

In dit licht gezien zijn eigenlijk alle menselijke activiteiten gericht op het overbruggen en het verenigen van het G-ddelijke en het materiële.

Tijdens een maaltijd komen drie elementen samen: (1) Het lichaam dat verzadigd wil worden. (2) De ziel die verlangt naar het ‘terugwinnen’ van de G-ddelijke vonken die in het eten gevangen zijn. En (3) de etenswaren. Wanneer de eter zich laat inspireren en zich onderwerpt aan de woorden van Tora; dan worden de drie elementen verenigd, zie hier het belang van “aan één tafel”. Met deze motivatie op de voorgrond dienen alle schepselen de Schepper in eendracht.

⁹ Beresjiet 2;7

¹⁰ Dewariem 8;3

¹¹ Volgens Rabbi Shneor Zalman in Lekkutei Tora, Vajikra 13b.

3;9 – RABBI CHANINA BEN DOSA ZEGT: IEDER WIENS VREES VOOR ZONDE PREVALEERT OVER ZIJN WIJSHEID, DIENS WIJSHEID IS DUURZAAM. EN IEDER WIENS WIJSHEID PREVALEERT OVER ZIJN VREES VOOR ZONDE, DIENS WIJSHEID HOUDT GEEN STAND.

3;10 - HIJ WAS GEWEND OM TE ZEGGEN: IEDER WIENS [GOEDE] DADEN OVERSTIJGT ZIJN WIJSHEID, DIENS WIJSHEID IS DUURZAAM. EN IEDER WIENS WIJSHEID OVERSTIJGT ZIJN [GOEDE] DADEN, DIENS WIJSHEID HOUDT GEEN STAND.

HIJ WAS GEWEND OM TE ZEGGEN: IEDER DIE GENOEGLIJK IS VOOR DE GEEST VAN ZIJN MEDEMENS, IS TEVENS GENOEGLIJK VOOR G-D. EN IEDER DIE ONGENOEGLIJK IS VOOR DE GEEST VAN ZIJN MEDEMENS, IS DAT OOK VOOR G-D.

RABBI DOSA BEN HORKINAS ZEGT: SLAAP IN DE OCHTEND, WIJN IN DE MIDDAG, KINDERPRAATJES EN HET AANSCHUIVEN AAN DE BIJEENKOMSTEN VAN ONWETENDEN, VERDRIJVEN DE MENS UIT DE WERELD.

Rabbi Chanina ben Dosa leefde in de Galil aan het einde van de Tweede Tempel periode. Hij was een leerling van Rabban Jochanan ben Zakai¹².

Rabbi Chanina was zeer geliefd in zijn tijd, en genoot een reputatie dat zijn gebeden verhoort worden. Zo verteld de Talmoed¹³ dat de zoon van Rabban Jochanan ben Zakai onwel is geworden, Rabban Jochanan vroeg Rabbi Chanina of hij voor zijn zoon wilde dawenen. Zodra Rabbi Chanina met zijn gebed is begonnen, is het kind onmiddellijk genezen. De vrouw van Rabban Jochanan vroeg haar man 'hoe komt het dat de gebeden Rabbi Chanina sneller aanvaard worden dan die van hem? Rabban Jochanan was toch ook een trouwe dienaar van de Eeuwige?!' Rabban Jochanan legde het als volgt uit: "Rabbi Chanina is Daar zo vertrouwd, hij is Daar een kind aan huis, het is als het ware zijn eigen huis, hij komt en gaat en de deur is voor hem altijd open..."

Hij leefde in armoe, maar weigerde elke vorm van Tsedaka te aanvaarden. Volgens één bron¹⁴ voldeed zijn huishouding met een maat Johannesbrood en een kruik water per week. Des te meer is het te bewonderen hoe hij altijd klaar stond om anderen te helpen. Hij was ook altijd uiterst voorzichtig om te voorkomen dat anderen verlies zullen leiden door zijn toedoen.

Toen op een gegeven moment geklaagd werd dat zijn geiten schade veroorzaken. Rabbi Chanina zei: "Mocht het inderdaad zo zijn, dan mogen de geiten door wilde beren aangevallen worden!" De volgende dag kwamen de geiten terug van het grazen en ze hadden elk een beer aan de horens vast...

Mocht de lezer zich afvragen; hoe kon iemand die zo arm was zich permitteren om vee te houden? De Talmoed vult aan... Op een dag trof zijn vrouw levende kippen in de tuin aan. Kennelijk heeft iemand ze niet wetend achtergelaten. Rabbi Chanina nam het op zich om die kwijt geraakte vogels te verzorgen totdat de eigenaar zich zal melden. De kippen legden eieren, er kwamen kuikentjes, nog meer eieren en nog meer kippen, totdat het niet meer vol te houden was. Rabbi Chanina heeft de kippen met geiten verruult. Na enkele jaren ving Rabbi Chanina een gesprek op waarin één voetganger aan de ander vertelde "Hier heb ik ooit mijn kippetjes achtergelaten". Rabbi Chanina nodigde die man bij hem thuis uit en presenteerde de geiten. "Hier zijn jouw kippen." Zei hij¹⁵.

Op een vrijdag middag, kort voor Sjabbat, merkte Rabbi Chanina dat zijn dochter verdrietig was. Bij navraag vertelde zij dat door een vergissing heeft zij azijn in plaats van olie gekocht, het zal dus niet mogelijk zijn om Sjabbat lichtjes aan te steken. "Maak je geen zorgen, mijn dochter," zei Rabbi Chanina "Hij die olie opdracht gaf om te branden, zal nu azijn opdragen om te branden!" en zo is het geschied. De azijnlamp brandde tot aan Hawdala toe¹⁶.

Het lijkt dat deze misjna in zekere zin autobiografisch is.

Hoewel Rabbi Chanina een grote geleerde was, vinden wij geen Halachische uitspraken op zijn naam staan. Kennelijk was zijn methode van doceren door de goede voorbeeld te laten zien, overeenkomstig zijn uitspraak in deze misjna: "Ieder wiens [goede] daden overstijgt zijn wijsheid, diens wijsheid is duurzaam." Verder maakte hij zich zeer geliefd bij zijn medemensen. Het succes van zijn gebeden waren een bevestiging van de derde uitspraak: "Ieder die genoeglijk is voor de geest van zijn medemens, is tevens genoeglijk voor G-d".

¹² Zie 2;8

¹³ TB Brachot 34b

¹⁴ TB Brachot 17b

¹⁵ Ta'anit 25a

¹⁶ Ibid.

3;14 HIJ [RABBI AKIVA] WAS GEWEND OM TE ZEGGEN: GELIEFD IS DE MENS, WANT HIJ IS GESCHAPEN NAAR HET EVENBEELD [VAN G-D], HET IS EEN TEKEN VAN EEN NOG GROTERE LIEFDE DAT HET AAN HEM BEKEND IS GEMAAKT DAT HIJ NAAR HET EVENBEELD WAS GESCHAPEN, ZOALS ER IS GESCHREVEN, "WANT IN HET BEELD VAN G-D, MAAKTE HIJ DE MENS"¹⁷.

GELIEFD IS ISRAËL, WANT ZIJ WORDEN KINDEREN VAN G-D GENOEMD, HET IS EEN TEKEN VAN EEN NOG GROTERE LIEFDE DAT HET IS BEKEND GEMAAKT DAT ZE KINDEREN VAN G-D GENOEMD ZIJN, ZOALS ER IS GEZEGD: "JULLIE ZIJN KINDEREN VAN DE EEUWIGE JULLIE G-D"¹⁸.

GELIEFD IS ISRAËL, WANT EEN DIERBAAR VOORWERP IS AAN HUN GESCHONKEN, HET IS EEN TEKEN VAN EEN NOG GROTERE LIEFDE DAT HET IS BEKEND GEMAAKT DAT ZE EEN DIERBAAR VOORWERP ONTVANGEN HEBBEN, ZOALS ER IS GESCHREVEN: "WANT EEN GOEDE AANKOOP HEB IK JULLIE GESCHONKEN; MIJN TORA, VERLAAT HET NIET"¹⁹!"

¹⁷ Beresjiet 9;6

¹⁸ Dewariem 14;1

¹⁹ Misjle 4;2

Akiva [ben Josef] een van de belangrijkste geleerden uit de Joodse geschiedenis. Hij studeerde onder verschillende grote misjna-geleerden; Rabbi Eliezer ben Hyrkanus, Rabbi Nachum Isj Gam-zu en Rabbi Jehosjoe'a ben Chananja o.a.. Zijn eigen academie, waar hij later Tora doceerde, telde op zijn hoogste punt vierentwintigduizend leerlingen.

Er is weinig bekend van zijn jeugd. Hij stamde niet uit een vooraanstaande familie, nog had hij de middelen om zich een studie te kunnen veroorloven. Volgens een bron was Josef, zijn vader, een proseliet²⁰. Tot zijn 40ste was Akiva een ongeschoolde herder in dienst van een van de rijken van Jeruzalem; Kalba Sawoe'a. Rachel, de dochter van Kalba Sawoe'a werd op hem verliefd en wilde met hem verloven op voorwaarde dat hij zou gaan leren. Een waterval overtuigde hem dat hij op het aanbod van Rachel in moest gaan. Het viel hem op hoe de waterdruppels een gaat konden boren in een rots. "Indien zachte waterdruppels zelfs door een harde rots door kunnen boren, zou toch Tora kennis zelfs mijn verharde hersens binnen kunnen dringen!"

De vader van Rachel deelde haar optimisme niet en beloofde haar keuze voor een simpele herder door haar te onterven. Rachel liet zich niet intimideren en bleef Akiva steunen en aanmoedigen door dik en dun.

Bij terugkomst uit de Jesjiwa naar zijn dorp, werd Rabbi Akiva, inmiddels hoofd van de Jesjiwa, ontvangen met veel eer. Rachel ging hem tegemoet. Een van de begeleiders vond het niet passen voor een onverzorgde vrouw, in vodden gekleed, om de grote geleerde te benaderen. Hij probeerde haar tegen te houden. Rabbi Akiva greep in en zei; "Alles wat ik weet, en alles wat ik jullie geleerd heb, is alleen dankzij haar!"²¹

Onder zijn leerlingen zijn Rabbi Sjimon bar Jochai, Rabbi Meir en Rabbi Jehoeda bar Ilai.

Rabbi Akiva heeft de verwoesting van de Tweede Tempel meegemaakt, hij was grote tegenstander van de Romeinse bezetting en steunde de opstand van Bar Kochba²².

Rabbi Akiva wordt gerekend onder de geleerden die 120 jaar hebben geleefd. Zijn leven kwam tot een tragische eind, toen de Romeinen hem op wrange manier gedood hebben²³.

²⁰ Rambam, introductie van Jad

²¹ TB Ketoebot 62b

²² Rambam, Jad Hilchot Melachim

²³ TB Berachot 62b

De hele geschiedenis in een levensloop

“Geliefd is de mens, want hij is geschapen naar het evenbeeld [van G-d... Geliefd is Israel, want zij worden kinderen van G-d genoemd ... Geliefd is Israel, want een dierbaar voorwerp is aan hun geschonken...”

Een mens, met de capaciteit om abstract te denken, met de mogelijkheid om keuzes te maken, is uniek in de schepping; hij is een weerspiegeling van de Schepper. Met alleen al het zijn is een mens een eerbetoon aan zijn Maker.

Van het Joodse volk zegt G-d²⁴: “Mijn kind, Mijn eerstgeborene, Israel!” Er is een bijkomende band tussen G-d en het Joodse volk. Van alle mensen heeft G-d het Joodse volk uitverkoren om een taak voor Hem te verrichten, namelijk door Zijn opdrachten uit te voeren. Deze verbintenis vergt van ons meer en geeft ons meer. Door Zijn geboden te gehoorzamen ontstaat er, niet alleen een potentieel maar ook een werkelijke wisselwerking tussen mens en G-d.

Terwijl het verrichten van een Mitswa indruk maakt op de omgeving, is de indruk die de Mitswa op de persoon zelf overlaat soms oppervlakkig. Of anders verwoord: door een Mitswa te doen doe je iets goeds. Maar wat doet de Mitswa met jou? Het antwoord daarop verschilt van persoon tot persoon en van Mitswa tot Mitswa. Torastudie daarentegen, laat altijd een diepe indruk na op hem die Tora studeert. Immers, tijdens het bestuderen van een Tora-begrip wordt het denkvermogen van de Tora-leerling volledig verenigd met de gedachte van de Gever van de Tora. Hier is niet alleen sprake van een verbintenis, eigenlijk spreken wij hier van een éénwording.

Rabbi Akiva, als geen ander, wist de waarde van bovengenoemde fases te appreciëren. Rabbi Akiva behoorde niet tot de fysieke nazaat van de Aartsvaders en Aartsmoeders; hij stamde af van proselieten. Mensen. Dat is de eerste fase. Vervolgens komt de tweede fase: zijn eigen leven en opvoeding. Weliswaar heeft hij een Joodse opvoeding gehad, maar Torastudie hoorde er niet bij. De eerste veertig jaar van zijn leven was hij analfabeet. Uiteindelijk bereikte hij de derde fase toen hij aan het hoofd stond van het grootste Joodse leerhuis ooit en zijn plaats innam als een van de voornaamste geleerden uit onze

geschiedenis. Met deze Misjna wijst ons rabbi Akiva hoe ieder van ons elke fase afzonderlijk moet waarderen en koesteren. Bovenal moet men de waarde van elke fase benutten.

~*~

De boodschap van Rabbi Akiva komt nog dichterbij wanneer wij ons realiseren hoe het levensverhaal van Rabbi Akiva zich in onze geschiedenis weerspiegeld, in onze levensloop en in ons dagelijks leven.

In onze geschiedenis

Uiteindelijk zijn wij allemaal afstammelingen van proselieten; gedurende de eerste twee millennia bestond er immers geen Joodse volk! Adam was weldegelijk geschapen in het evenbeeld van G-d, maar Awraham was de eerste Jood. En hoewel het Joodse volk reeds in Egypte met de benaming “Mijn eerstgeborene” werd aangeduid, moesten zij wachten totdat zij aan het voet van berg Sinai stonden op het moment dat zij de Tora gingen ontvangen.

In onze levensloop

Direct bij geboorte is een mens compleet. Een baby is niet minder G-ddelijk, misschien zelfs meer G-ddelijk dan een volwassene. Maar het is pas op de leeftijd van bat/bar Mitswa dat men als volwaardig lid van de Joodse gemeenschap wordt beschouwd en geacht wordt de Mitswot uit te voeren. Om zich degelijke kennis van de Tora eigen te maken is diepgaande studie op hoog niveau nodig. Tot lang na het bar/bat mitswa worden.

In het dagelijkse leven.

Een dag begint met het wakker worden, met het besef te bestaan, niet meer en niet minder. Direct daarna erkennen wij G-d, door het uitspreken van *Mode Ani*²⁵. Naar mate de dag vordert komt de tijd om te *davenen*, iets uniek ‘Joods’. Na Sjoel zet zich het dagprogramma voort in het studiehuis waar het denkvermogen van de mens één wordt met het G-ddelijke!

²⁵ Sidoer, begin van de Ochtendberachot

²⁴ Ex. 4:25

Bronvermelding:

Eendracht

Sichot Kodesj 5742, Sjabbat Sjelach

De hele geschiedenis in een levensloop

Sichot Kodesj 5739, Motsae Sjabbat Sjelach